

KONTRATË BINJAKËZIMI
Përkrahje për Statistikat

Kosovë

RAPORT MBI MISIONIN

Trajnim mbi metodologjinë në Statistikat e Biznesit

Komponenti nr. 3.7.3

Misioni i realizuar nga
Peter Tibert Stoltze dhe Regin Reinert,
Statistikat e Danimarkës
9-12 Shkurt 2016

IPA 2012

Peter Tibert Stoltze
Statistics Denmark
Sejrøgade 11
DK-2100 Copenhagen Ø
Denmark
Tel: +45 3917 3827
Email: psl@dst.dk

Regin Reinert
Statistics Denmark
Sejrøgade 11
DK-2100 Copenhagen Ø
Denmark
Tel: +45 3917 3609
Email: reg@dst.dk

Përmbajtja

1. Komentet të përgjithshme	4
2. Vlerësimi dhe rezultatet.....	4
3. Konkluzionet dhe rekomandimet	6
Aneksi 1. Termat e Referencës.....	7
Aneksi 2. Personat e takuar	11

Lista e shkurtesave

SD	Statistikat e Danimarkës
ASK	Agjencia e Statistikave të Kosovës
NACE	Klasifikimi i veprimtarive ekonomike
IKS	Instituti Kombëtar Statistikor
RTS	Statistikat e Tregtisë me Pakicë
RSB	Regjistri Statistikor i Bizneseve
SBS	Statistikat Strukturore të Ndërmarrjeve
STS	Statistikat Afat Shkurta
TeR	Termat e Referencës

1. Komentet të përgjithshme

Ky raport është përgatitur në kuadër të Projektit të Binjakëzimit „Përkrahje për Statistikat”. Është misioni i tretë kushtuar Trajnimit mbi Metodologjinë në Statistikat e Biznesit në komponentin 3 të projektit. Misioni kishte për qëllim zgjerimin e njohurive për metodologjinë rreth mostrave dhe sofverin R për programim statistikor.

Objektivat kryesore të misionit ishin:

- Nxjerrja e një mostre të re për ASN
- Diskutimi dhe trajnimi për mënyrën e vlerësimit në rast të mos-përgjigjeve, duke përdorur ASN-në si shembull
- Diskutimi si të përdoret “R” në lidhshmëri me sistemin e databazës

Konsulentët dëshirojnë të falenderojnë të gjithë zyrtarët dhe personat e takuar, për mbështetjen dhe informacionet e vlefshme që kanë dhënë, që ka lehtësuar shumë punën e tyre gjatë qëndrimit në Kosovë.

Këndvështrimet dhe vëzhgimet e paraqitura në këtë raport janë ato të konsulentëve dhe jo domosdoshmërisht përpunet me këndvështrimet e BE-së, ASK-së apo Statistikave të Danimarkës.

2. Vlerësimi dhe rezultatet

Sipas termave të referencës, janë planifikuar 3 aktivitete gjatë misionit:

1. Nxjerrja e një mostre të re për ASN
2. Trajnimi për disa aspekte metodologjike
3. Diskutimi si të përdoret “R” në lidhshmëri me sistemin e databazës

Re 1. Për shkak të rrethanave të ndryshme, të dhënat për krijimin e kornizës së mostrës së re për ASN nuk kanë qenë të gatshme. Megjithatë, procedurat e përdorura për krijimin e mostrës për Statistikat e Tregtisë me Pakicë (RTS) gjatë misionit 3.7.2 janë mjaft të përgjithshme dhe mund të adaptohen po ashtu për krijimin e mostrës të ASN-së. Është diskutuar struktura e mostrës të ASN, sidomos çështja e stratifikimit.

Krijimi i shumë stratave të vogla potencialisht mund të shkaktojë probleme dhe propozohet të përdoret qasja nga poshtë-lart, sipas NACE klasifikimit. Pastaj mund të përdoret ndarja në nën-grupe për të krijuar një grupim të përshtatshëm. Po ashtu, është theksuar që klasat e madhësisë së njejtë nuk janë detyrimisht relevante për të gjitha grupet NACE. Është sugjeruar të shikohet më tej në “rrethjen katrore kumulative f” metodën sipas Daalenius dhe Hodges, në mënyrë që të krijohen shtresat e kufijve optimal. Kjo metodë implementohet në ‘stratifikimin’ në kuadër të pakos R.

Niveli i detajeve përcaktohet si një kompromis midis gabimit standard në rezultatet e përgjithshme dhe gabimit standard në strata të vogla. Nëse anketa duhet të raportojë një nivel shumë të detajuar, mostra duhet të mbulojë shumë shtresa të vogla, prandaj totali nuk do të jetë mirë i mbuluar si në mostrën e thjeshtë të stratifikuar.

Re 2. Për shkak të mungesës të dhënave për një mostër të re të ASN, është përgatitur një numër i shembujve të vlerësimeve në rast të mos-përgjigjes, si vazhdimësi e aktivitetit të krijimit të mostrës

për statistikat afatshkurta gjatë misionit 3.7.2. Më saktë, janë përgatitur tre skripta R, siç përshkruhen më poshtë:

- P07_RandomNR_20160212.R: Skripta aplikon një mekanizëm totalisht të rastësishëm të mos-përgjigjeve në mostrën e statistikave afatshkurta, dhe tregohet se si mund të fitohen vlerësime të nivelit të përshtatshëm duke aplikuar inflacionin në peshat origjinale me inversin e probabilitetit të përgjigjes brenda secilës stratë. Është demonstruar që ky korrigjim i thjeshtë nuk shkakton anshmëri në rast se mekanizmi i mospërgjigjes është vërtet i rastësishëm. Megjithatë, ky është rast i rrallë (ndoshta kurrë) në praktikë.
- P08_Kalibrimi_20160212.R: Është demonstruar një aplikacion i vlerësimit të kalibrimit në pakon-R ‘anketa’, përmes funksionit kalibrim(). Dizajni origjinal i mostrës nuk përmban variable, që përshkruan regjionin në ndonjë mënyrë. Prandaj, numri i njësive në secilin regjion, i vlerësuar prej mostrës së plotë duke përdorur HT-vlerësuesin, devijon prej të vërtetës dhe numrave të njohur. Formulimi i një ekuacioni të kalibrimit me numra të vlerësuar të njësive në kuadër të secilit regjion, ofron një shembull të thjeshtë të kalibrimit. Siç është cekur me të drejtë nga stafi i ASK-së, kjo variabël nuk ka shumë fuqi shpjeguese, prandaj nuk mund të pritet saktësi (njëanshmëri e reduktuar ose variancë e reduktuar) e madhe nga kjo.
- P09_KalibrimiPërMos-përgjigje_20160215.R: Skripta aplikon një mekanizëm sistematik të mos-përgjigjes, të lidhur me variablën regjion. Prandaj, aplikohet kalibrimi duke përdorur regjionin si variabël ndihmëse. Përmes simulimit vërehet që disa prej efekteve të dëmshme të mos-përgjigjeve sistematike janë llogaritur, duke përdorur vektorin ndihmës adekuat.

Dosjet në R, në të cilat është punuar, i janë dërguar stafit të ASK, por ato janë përgatitur vetëm për qëllime demonstrimi. Po ashtu, vini re se për të dhënë komandë skriptave dhe të dhënave nga misioni paraprak 3.7.2, ato duhet të qëndrojnë në të njëjtën librari, skripta 7-9.

Ad. 3. Është ndërtuar një lidhje ODBC nga databaza SQL në R. Është paraqitur se si mund të definohen funksionet në R, të cilat e bëjnë me të lehtë nxjerrjen e të dhënave nga databaza SQL në R dhe si të rregullohet kjo nxjerrje e të dhënave për të mbuluar p.sh. kompanitë me kode të aktivitetit. Po ashtu, është paraqitur se si mund të definohen grafet në R, duke lexuar të dhënat direkt nga databaza SQL.

Është paraqitur se si mund të lexohen direkt të dhënat në Excel tabelat qendrore nga databaza SQL sipas lidhjes ODBC, në këtë mënyrë të shmanget hapi i ruajtjes të dhënave në .csv dosje ose i alternativave të tjera të eksportimit të të dhënave nga databaza SQL në Excel.

3. Konkluzionet dhe rekomandimet

Është demonstruar përmes shembujve se si mund të bëhen vlerësimet në R në rast të mos-përgjigjeve (të rastësishme ose sistematike). Po ashtu, është diskutuar strategjia e stratifikimit për ASN.

Është krijuar një lidhje për komunikim direkt midis databazës SQL dhe softverit R dhe është demonstruar një mënyrë efektive e komunikimit direkt midis databazës SQL dhe Excel-it.

Përshtypja e konsulenteve është, që stafi i ASK-së janë të kënaqur me mundësitë që i ofron R në prodhimin statistikor. Një trajnim më i përgjithshëm në R, si ai që do të mbahet në Shkurt 2016 me SIDA, do të jetë një fillim i mirë për përdorimin e softverit R në prodhimin statistikor. Një tjetër parakusht për këtë, është qasja efektive në të dhëna në kuadër të strukturës të databazës në ASK. Lidhja midis databazës dhe R, e krijuar gjatë këtij misioni, mundet po ashtu të jetë shumë e dobishme, kur përgatiten raportet dhe statistikatat përshkruese drejtpërdrejt në të dhënat në databazë.

Aneksi 1. Termat e Referencës

Projekti i Binjakëzimit i BE-së KS12 IB ST 01 Përkrahja për Statistika

Terms of Reference:

Komponenti 3: Statistikat e Biznesit

Aktiviteti 3.7.3: Trajnim mbi metodologjinë në statistikat e biznesit

Orari:

TeR –të gatshme: 25 Janar 2016

Fillimi/përfundimi i aktivitetit: 9-12 Shkurt 2016

Raportimi: 19 Shkurt 2016

Rezultatet obligative të komponentit:

Rezultati obligativ	Intervenimi	Standardi	Burimet e informacioneve	Supozimet
Rezultati obligativ 3.7	Të kuptuarit më mirë të çështjeve metodologjike	Trajnim për stafin nga Statistikat e Biznesit mbi çështje të ndryshme metodologjike, relevante për punën e përditshme	Raportet tremujore nga Projekti i Binjakëzimit Raportet mbi misionet Faqja e internetit e ASK-së	<ul style="list-style-type: none"> Menaxhmenti i lartë është dakord për aktivitetet trajnuese Kapacitet i mjaftueshëm i absorbimit Qasje në të dhënat administrative dhe të anketave Numër i vogël i stafit i involvuar në realizimin e detyrave, që lidhen me projektin, në mes te misioneve

Tema / qëllimi i aktivitetit: aktiviteti 3.7.3

Ky është vazhdim i dy misioneve të parë mbi metodologjinë 3.7.1 dhe 3.7.2.

Misioni i parë ka qenë një mision vlerësues, ku është diskutuar organizimi dhe puna rreth metodologjisë në ASK, duke specifikuar edhe trajnimet që nevojiten në kuadër të kësaj fushe.

Misioni i dytë kryesisht është fokusuar në hartimin e mostrës së re për tregtinë me pakicë dhe prezantimin e softverit R.

Misioni aktual do të përfshijë:

- Hartimin e mostrës së re për ASN
- Diskutimi dhe trajnimi për mënyrën e vlerësimeve në rast të mos-përgjigjes, duke përdorur ASN si shembull
- Diskutimi si të përdoret “R” në lidhshmëri me sistemin e databazës

Rezultatet e aktivitetit 3.7.3:

Raporti i misionit përshkruan metodologjinë në ASK

Realizimi i një trajnimi mbi metodologjinë

Dizajnimi i një mostre të re për ASN

Stafi në ASK:

Z. Ismajl Sahiti, Shef i Divizionit, ismail.sahiti@rks-gov.net

Z. Bekim Canolli, Shef i Divizionit dhe Menaxher i Cilësisë, bekim.canolli@rks-gov.net

Znj. Servete Muriqi, Zyrtare e Lartë në Metodologji, servete.muriqi@rks-gov.net

Z. Muhamet Kastrati, Menaxher i Databazës së RSB-së, muhamet.kastrati@rks-gov.net

Z. Hysni Elshani, Shef Sektori, hysni.elshani@rks-gov.net

Znj. Valdete Navakazi, Zyrtare e Lartë për statistikafashkurta, valdete.navakazi@rks-gov.net

Znj. Luljeta Krasniqi, Zyrtare e Lartë për ASN, luljeta.krasniqi@rks-gov.net

Z. Bekim Bojku, Zyrtar i Lartë për statistikafashkurta, bekim.bojku@rks-gov.net

Znj. Nazmije Belegu, Zyrtare e Lartë për statistikafashkurta, naskal@hotmail.com

Znj. Sulltane Gashi, Zyrtare e Lartë për statistikafashkurta, sulltanegashi@hotmail.com

Znj. Violeta Syla, punonjëse e re, violeta.syla@rks-gov.net

Znj. Saranda Berisha, punonjëse e re, saranda.h.berisha@rks-gov.net

Ekipi i projektit në ASK:

Udhëheqës i Projektit në ASK, Z. Ilir T. Berisha, Drejtor i Statistikave Ekonomike dhe Llogarive Kombëtare, Ilir.T.Berisha@rks-gov.net

Znj. Teuta Zyberi, homologe e RTA, Zyrtare për Marrëdhënie Ndërkombëtare, teuta.zyberi@rks-gov.net

Stafi i vendeve anëtare:

Z. Peter Tibert Stoltze, Shef i metodologjisë, Statistikat e Danimarkës, psl@dst.dk

Z. Regin Reinert, Shef sektori, Metodologji dhe Analiza, Statistikat e Danimarkës, hbh@dst.dk

Ekipi i projektit:

Z. Per Knudsen, RTA, pkn@dst.dk

Znj. Nora Zogaj, Asistente, zogaj.nora@gmail.com

Përshkrimi i historikut për aktivitetin

Në misionin e parë mbi vlerësimin e përgjithshëm të Statistikave të Biznesit në Janar 2014 (Ottoßen and Netterstrøm), konsulentët kanë vërejtur që ASK ka një bazë relativisht të mirë për statistikën e biznesit.

Në lidhje me metodologjinë e punës në ASK ata kanë gjetur, që është e nevojshme të vlerësohet metodologjia e grumbullimit të të dhënave aktuale dhe pyetësorëve kundrejt rregulloreve të BE-së.

Më tutje, ata kanë theksuar, që është e rëndësishme të bëhen azhurnimet e mostrës, validimet shitesë, procesimet e të dhënave (indekset), analizimi dhe publikimi, dhe ekspertët e binjakëzimit duhet t'i ofrojnë përkrahje praktike ASK-së në lidhje me keto çështje. Sidomos, për sa i përket metodologjisë për mospërgjigjet, kalimit nga NACE rev.1 në rev. 2 dhe prodhimin të indekseve.

Rekomandohet që përshtatjet në metodologjinë dhe grumbullimin aktual të marrin parasysh burimet në dispozicion, duke u dhënë prioritet ndryshimeve, që sjellin një zhvillim dhe koherencë afatgjate.

Në kuadër të Projektit të Binjakëzimit, rëndësi e veçantë i është dhënë zhvillimit të statistikave strukturore të ndërmarrjeve, si shumë të rëndësishme për zhvillimin e Llogarive Kombëtare. Ekspertët që punojnë me ASN në ASK kanë konstatuar që në të ardhmen duhet të përdoren të dhënat administrative për të kontrolluar konsistencën e të dhënave të grumbulluara dhe të plotësojnë të dhënat e marra nga ndërmarrjet përmes anketave.

Rekomandohet të zhvillohet një program teknologjik për editimin e të dhënave, që do të përfshinte edhe rregullat e validimit dhe kontrollimit.

Aktivitetet, që duhet të realizohen si parapërgatitje për misionin:

- Të gjitha raportet mbi misionet në komponentin 3 të Projektit të Binjakëzimit mund të gjenden në www.dst.dk/kosovo

Aktivitetet e pritura janë:

- Trajnimi mbi disa aspekte të metodologjisë
- Hartimi i mostrës së re për SBS
- Diskutimi si të përdoret "R" në lidhje me sistemin e databazës

Në fund, do të përgatitet:

- Raporti mbi misionin – sipas modelit për raportim

Agjenda, - Shkurt 2016

Dita	Vendi	Koha	Ngjarja
1	ASK	10:00-16:00	Hyrje në këtë pjesë të Komponentit 3 Diskutimi i agjendës “R” në lidhshmëri me sistemin e databazës
2	ASK	09:00-16:00	Mostra e re për SBS. Duke përdorur “R” Vlerësimet në rast të mos-përgjigjes “R” në lidhshmëri me sistemin e databazës
3	ASK	09:00-16:00	Vlerësimet në rast të mos-përgjigjes “R” në lidhshmëri me sistemin e databazës Konkluzionet dhe rekomandimet
4	ASK	09:00-11:00	Shkrimi i raportit. Takim mes ekspertëve, udhëheqësit të komponentit dhe RTA

Aneksi 2. Personat e takuar

Divizioni i Metodologjisë:

Z. Bekim Canolli, Shef i Divizionit dhe Menaxher i Cilësisë

Znj. Servete Muriqi, Zyrtare e Lartë në Metodologji

Statistikat e Biznesit:

Z. Hysni Elshani, Shef Sektori

Znj. Valdete Navakazi, Zyrtare e Lartë për statistikat afashkurta

Znj. Luljeta Krasniqi, Zyrtare e Lartë për ASN

Z. Muhamet Kastrati, Menaxher i Databazës së RSB-së

Ekipi i projektit në ASK:

Udhëheqës i Projektit në ASK, Z. Ilir T. Berisha, Drejtor i Statistikave Ekonomike dhe Llogarive Kombëtare

Ekipi i Projektit të Binjakëzimit:

Per Knudsen, RTA

Nora Zogaj, Asistente e RTA

Ekipi i SD:

Peter Tibert Stoltze

Regin Reinert